

març 1982

SERRA D'OR

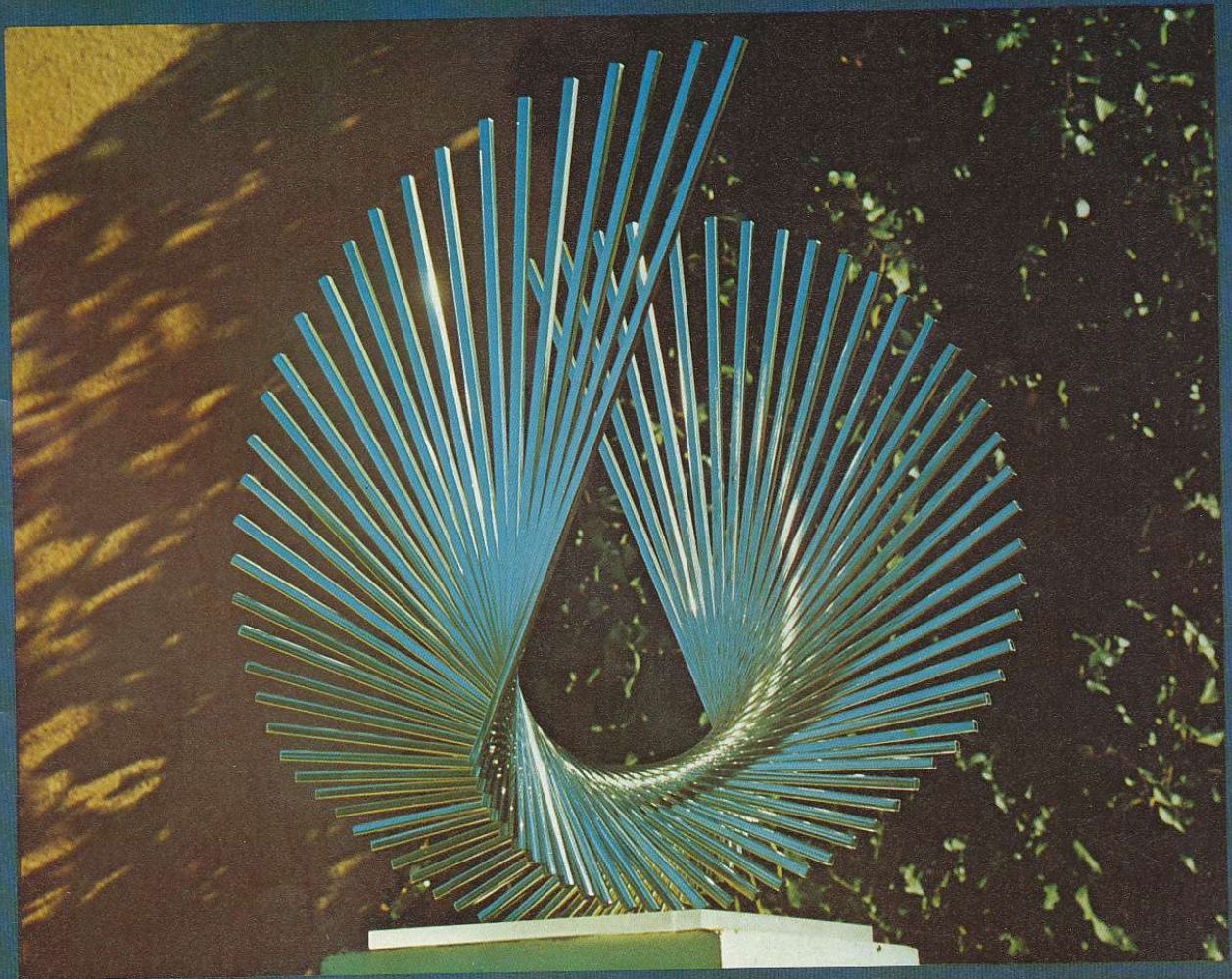
RECORD DE SANCHIS GUARNER

Francesc de B. Moll, Antoni M. Badia i Margarit
i Lluís Alpera

IMATGES D'INFANTESA

Mercè Rodoreda

Premis crítica "Serra d'Or" 1982

passar el dia, empènyer l'any

una disculpa prèvia

Jordi Sarsanedas m'escriu convocant-me a no sé quina enquesta que «Serra d'Or» prepara, sobre les «millors obres» de la literatura catalana publicades entre no sé quin any i quin altre. Albert Manent, amb la força de l'amistat més que no pas amb la del seu càrrec públic, m'obliga a formar part d'un altre jurat —les «enquestes» en són equivalents— per premiar també unes «millors obres», però restringides al 1981. Ja faré per acudir a l'un i a l'altre. La confiança que m'atorguen, no tinc més remei que correspondre-la amb una gratitud absoluta. Però aquesta gratitud no significarà, en cap dels dos casos, un «vot» segur. Jo no sóc, i no ho he estat mai, allò que se'n diu un «crític literari». Prou m'agradaria de saber què és avui un «crític literari». Qui és el que té la santa barra d'auto-definir-se així? O és que comentar un llibre és fer «crítica literària»? Un llibre es pot comentar de mil maneres sense que definitivament això siga «crítica literària». De fet, la «crítica literària», a tot arreu, i particularment entre nosaltres, sol ser una tristíssima fantasmagoria, sigui en «La Vanguardia», sigui en «Els Marges». I, d'altra banda, què és això —teòricament, o científicament— que, amb tant d'èmfasi, en diuen «crítica literària»?

Jo, durant anys, he fet comentaris de llibres, i simultàniament m'he negat a considerar-me «crític». Hi opinava a la meua manera, deixant-me endur per uns «criteris», certament, però que eren «meus» i sense cap pretensió idiota d'objectivitat. Ja m'explicarà algú què pot ser l'«objectivitat» en aquest terreny, com en el de les arts plàstiques, o en el de la música, per exemple. El senyor Ors, lúcidament, provocava —i em sembla que ho feia quan encara escrivia en català— la dificultat: ¿pot haver-hi una noció de «poesia» capaç d'abraçar La Fontaine i Victor Hugo? Si és poesia Valéry, ho és la d'Eluard? O viceversa. Una hipotètica «ciència de la literatura» no resol el problema. De més a més, on incidir amb la valoració? I, per què? ¿Com establir una taula de valors gràcies a la qual hem de situar Riba per damunt de Brossa, o viceversa, o el codonyat líric de Foix per damunt les mortuòries especulacions de l'Espriu, i viceversa? Tot això és, en principi, absurd, i en la pràctica, una collonada. «Tot és bell, el

verd i el vermell», deia don Joan. I si no «bell», «literatura».

Hauríem d'habituar-nos a renunciar a una visió de la «literatura» com si fos, anualment, una cursa de bicicletes. De més a més, ¿quina «autoritat» pot arrogar-se un qualsevol «jurat», si no és la d'una designació editorial o institucional, o d'una publicació periòdica docta? És una «autoritat» fallible, per definició. Fins i tot quan s'afina en la tria dels individus. Una de les peripecies més ridícules de la literatura catalana de la postguerra va ser la concessió del primer Premi Sant Jordi. Un dia l'explicaré, perquè en sóc l'únic testimoni supervivent, llevat de don Jordi Rubió, que no crec que se'n recordi a hores d'ara. En aquell cas, la postergació de *Colomeia* —després *La Plaça del Diamant*— va ser un error majoritàriament aprovat. Per què? I per què, en cada convocatòria, aquest llibre i no un altre? Jurats o crítics, ¿quina «autoritat» tenim per a impartir «faltes i bones», com diuen en el joc de pilota en la meua comarca? En un joc de pilota, la «falta» i la «bona» són d'avaluació clara. En literatura? Potser algun gagall d'«Els Marges» s'atreveix a tant. El doctor Molas, que patrocina aquestes defecacions, s'absté de subscriure-les.

Però jo volia parlar de mi, acorralat en les amistoses pressions de Sarsanedas i de Manent. ¿Com decidir, si no ho he llegit «tot»? I llegir-ho tot, per sort, ja és avui impossible, en català. No sé si hi ha algú que en sigui capaç. Es publiquen cada any més llibres, gràcies a Déu: en català, vull dir. Alguns te'ls envien els editors, d'altres els autors, i la majoria, si esperes estar-ne al corrent, te'ls has de comprar. I els qui tenim la butxaca precària, pobrets!, no ho podem comprar tot, ni, en conseqüència, quan ens demanen l'opinió, no podem opinar de tot. És un problema econòmic. I, encara, el problema del temps. Potser hi ha alguna persona amb hores —pagades— i amb sensibilitat per llegir-ho «tot». No ho crec. Les hores són comptades... Jo tinc el vici de llegir «literatura catalana». És un vici que he d'alternar amb altres vicis, igualment de lectura. Estic convençut que, en un any, o en cinc, se m'ha escapat l'obra «genial». I vés a saber si, a mi, en comptes de semblar-me genial, em sembla una banalitat. I, si m'equivocava, alabat sia Déu!

L'alternativa és el «certamen»: això és diferent. El jurat tria el que millor li sembla, entre els qui aspiren al premi. A tal jurat, tal premi. Si *La Plaça del Diamant* no va guanyar el primer Sant Jordi no va ser perquè l'enyorat Joan Petit i jo no defensàssim la *Colomeia* originària: va decidir la majoria. La majoria no ho va encertar. Les majories no ho encerten per sistema. Aquella? Ni aquella ni qualsevol altra. Tots els «jurats» són una conjunció de perplexitats. Però el «certamen», el «conkurs», encara té un sentit. I s'haurien de multiplicar els «conkursos», a base d'uns versos o d'unes proses que volen guanyar un determinat premi. No veig tan clar que, entre la modesta profusió d'edicions que ja comptabilitzem al cap de l'any, un jurat pugui repartir premis. Jo, triant les meves lectures, ja sé qui votaré. Em queda l'angúnia de si no ho hauré llegit «tot» (i no ho he llegit «tot»), i se m'ha escapat la «perla». Si em deixen, jo votaré Pere Quart en poesia, i Pedroló en novel·la, i la traducció de l'*Ullisses*, i... ¿Per què no Erika Stein, una de les poquíssimes sueques hebrees, o no exactament sueques, però segurament hebrees, que podien mirar-se l'Espriu com un profeta de l'Antic Testament? Erika, però, encara no ha publicat res: ja ha trobat un incircumcis, no precisament ari, més aviat «cristià vell», que l'ha desviada del tema... Són les coses de la vida.

Convé fer aquestes confessions a fi de no crear confusions. Personalment confie que, en les pròximes convocatòries d'enquestes i de premis, no em tornin a citar. Confie, encara, que les enquestes i els premis en qüestió desapareguin, i deixin pas a una altra modalitat d'al·licients, i valorats per uns especialistes més dignes. Dubto molt que sigui possible preveure un «jurat», per exemple, de poesia, o de novel·la, que sigui objectiu. ¿Quina «poesia», quina «novel·la», quan, amb una hipotètica qualitat, s'interfereixen prejudicis d'una altra índole? Sempre he cregut que la figura del «crític» —de periòdic o de càtedra— és una estafa. I els vots o les enquestes, una docta cerimònia. Comprenc que alguna cosa s'ha de fer... Però amb una antelació de modestia. Em sembla molt bé que es reparteixin «premis», i que vagin ben adreçats. Però sense donar-los importància...

JOAN FUSTER